

AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİ, SADECE BEĞENDİKLERİMİZİ ALIP UYGULAMAKTAN MI İBARET?

Gökmen YALÇIN

Avrupa Birliği'ne girmenin tek bir anahtarı var: Hukuk!

Ortak politikaların yansıtıldığı hukuki altyapının geliştirilmesi... Gerçekte, Avrupa Birliği doğrultusunda yazılan ve ilerleme kaydedilen pek çok konu var. Ancak bir tanesi, bu süreçte kararlılığımıza gölge düşürebilecek ve gerçek güdülerimizi istemeden de olsa ortaya koyabilecek nitelikte: Çevrenin ve doğanın korunması.

Eğer siz de çevre konusunu popüler ama içi boş, özellikle de gelişmesi gereken bir ülke için gereksiz bir engel olarak görüyorsanız, makaleyi burada terk edebilirsiniz. Ancak, çevre ve doğa korumasının, ekonomik gelişmenin gerçek bir parçası olduğu ve uzun vadeli tutumların geçerli olması gerektiği görüşüne sahipseniz, çevrenin ve doğanın korunmasının, Avrupa Birliği'nin gündeminde neden bu ölçüde yer tuttuğunu ve bu değerli deneyimden yararlanmanın gerekliliğini cevaplamak zor olmayacaktır.

Gelecek yüzyılda ülkemiz, sağlıklı, zengin ve kendine güvenen bir ülke mi olacak? Yoksa, yaşantımıza doğamızdan, canlılarımızdan, kendi müreffeh yaşantımız ve sağlığımızdan bir çırpıda edindiklerimiz uğruna vazgeçerek mi devam edeceğiz?

Avrupa'nın üye ülkeleri, bu konuda ciddi bir tecrübe edindiler. Küçük bir deltayı korumak için her yıl milyonlarca dolar akıtmakla ve bilimsel çalışmalara yatırım yapmakla, kaybettikleri doğayı geri kazanmaya çalışıyorlar. Bu süreç, doğanın taraf kabul edildiği, onun sürekliliğini garanti altına alan bir politikanın ve hukuk alanının gelişmesine sebep oldu: Avrupa Birliği'nin, kuş, HABITAT-Çevresel Etki Değerlendirme, Özel ÇED vb... direktiflerinden oluşan çevre mevzuatı.

Avrupa Birliği'ne başvuruda bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nin, kabul edilmeden önce karşılaması gereken Kopenhag Kriterleri; siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatının benimsenmesi olmak üzere üç grupta toplanır. Mevzuatın benimsenmesi kriteri gereğince, Türkiye'nin, tarım, ulaşım, enerji, taşımacılık politikaları yanında; çevre alanlardaki her türlü düzenlemesine uyum sağlaması öngörülmektedir. Buna ek olarak, Katılım Ortaklığı Belgesi de Türkiye'nin kısa vadede tamamlaması veya somut olarak ileriye doğru adımlar atması beklenen öncelikli konular arasında, uluslararası çevre sözleşmeleri yanında -yukarıda sözünü ettiğimiz- doğa koruma, su kalitesi, entegre kirlilik önleme ve atık madde yönetimiyle ilgili yasal düzenlemelerin mevzuata aktarımı ve uygulanmasına başlanması ve Çevre Etki Değerlendirmesi direktifinin uygulamaya konulmasını vurgulamaktadır.

Avrupa Birliği konusunda, hükümet, geçtiğimiz yasama döneminde yoğun bir çalışmayı geride bırakmıştır. Ancak, çevre konusunda gerekli ilerlemeyi kaydetmek yerine, söz konusu çevre mevzuatına aykırı politika ve tasarımlara öncelik vermiş, hatta ilgili uygulamalar gündeme gelmeden önce doğal alanları paraya çevirme politikasını yasama dönemine yansıtmıştır.

Hükümet, doğal alanların paraya çevrilmesi amacıyla üç farklı yasa tasarısı üzerinde çalışmıştır. Bunlardan ilki, onaylanıp yürürlüğe giren, "Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığı'nun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Kanunu" dur. Başlangıçta, Doğal Sit Alanları'nın imara açılışı hükümlerini de barındıran bu kanun, süreci salt hazine arazilerinin satışını olanaklı hale getiren maddelerin varlığıyla onaylanmıştır. Bir diğeri, Maden Yasa Tasarısı, Meclis Başkanı'nca iletilen ilgili komisyonda onaylanmış olmasına rağmen, başta madencilik yatırımlarını Çevresel Etki Değerlendirmesi dışında bırakma girişimi sebebiyle ortaya çıkan büyük tartışmalar sonucu Komisyon'a geri gönderilmiştir. Üçüncü ve en meşhur olanı, orman satışını olanaklı kılma amacıyla hazırlanan ve kimsenin reddetmek istemeyeceği, milletvekili seçilme yaşının düşürüldüğü madde ile birlikte önerilen anayasa değişikliğidir. Bu değişiklik, Sayın Cumhurbaşkanı'mızca reddedilmiştir ve referandum tartışmalarını gündeme getirmiştir.

Bu süreçte, Sayın Cumhurbaşkanı'mızın öne sürdüğü gerekçelerde, hayati önem taşıyan ifadeler bulunmaktadır. Gerekçelerde işaret edildiği gibi, ödün ve afların, ormanlarımızın üzerindeki baskıyı ortadan kaldırmak yerine, geçmişte olduğu gibi yok olmasını teşvik edeceği açıktır.

Gerçekte, bu yaklaşımın olası sonuçlarını imar ıslah planları ya da imar afları politikasının getirdiklerine bakarak değerlendirmek yanlış olmaz. İstanbul, nasıl yasadışı yollarla büyümesine göz yumulan ve iştahlı girişimciler için bir cennet haline getirilmişse; gerçekte bu güncel yasal değişiklikleriyle gündeme getirilen bu tutumun, tüm Türkiye'ye yayılmasıdır. Ormanlarımız, fundalıklarımız, meralarımız ve kıyılarımız için beklenen sonuç, belki de İstanbul'dan daha vahim olacaktır. Gerekçeler arasındaki diğer dikkat çekici nokta, orman işgal eden girişimlerin affıyla, yasal değil yasadışı yolların kazançlı olduğunun vurgulanması ve kamu yararının bir nevi hiçe sayılmasıdır. İşgalci tutumlarla zengin olmanın devletçe destek görmesi, bir nevi gelir dengesizliğinin körüklenmesidir ve bu, devletin asıl sorumluluğu ile doğrudan çatışmaktadır.

Bu tasarılar ve temelde bu tasarıların teşvik ettiği tutumlar, kendi anayasamız başta olmak üzere, AB'nin Çevre Mevzuatı hükümlerine de aykırıdır. Avrupa Birliği Çevre Mevzuatı, hükümetin ormanları satma, doğal sit alanlarını imara açma ya da resmi statüye sahip alanlarda dahi maden arama gibi faaliyetlerini engelleyecek hükümler taşır.

Örneğin, AB HABITAT Direktifi'ne göre, Avrupa'nın önemli koruma alanlarından oluşan ekolojik ağı, Natura 2000 adı altında kurulacaktır. Madde 3.1, Natura 2000 ağının, üye ülkeler tarafından 79/409/EEC No'lu Direktif'e uygun olarak sınıflandırılan özel koruma alanlarını içereceğini işaret eder. Bu nitelikleri sağlayan alanlar -ki sayısız bilimsel çalışmalar aracılığıyla bu alanlar bilinmektedir- üye ülkelerde önemli koruma alanları ilan edilecektir. Diğer bir maddede, özel koruma alanlarında, türlerin rahatsız edilmesini ve doğal HABITAT'ların ve türlerin yaşam ortamlarının bozulmasını engellemek için gerekli basamakları yerine getirme şartı bulunmaktadır. Öte yandan, alan üzerinde belirgin bir etki bırakması olası alanla ilgili ya da alanın yönetimi için gerekli herhangi bir plan ya da projenin, alan koruma hedefleri ışığında gerçekleştirilmiş uygulamaların değerlendirmesine tabi tutulacağı vurgulanmaktadır.

AB Kuş Direktifi, bunlara ek olarak, HABITAT ve biyotopların korunması, iyi halde tutulması ve tekrar oluşturulması çalışmaları;

- a. Koruma alanlarının oluşturulması,
- b. Koruma bölgeleri içinde ya da dışında kalan habitatların ekolojik ihtiyaçlara göre yönetilmesi ve iyileştirilmesi,
- c. Yok edilmiş biyotopların yeniden oluşturulması,
- d. Biyotopların oluşturulması önlemlerini içereceğine işaret eder.

Ülkeler, Türkiye sınırları dahilinde de bilinen HABITAT'ların kirlenmesi ve yok olmasına karşı ya da kuşlara zarar verecek tüm etkinliklere karşı uygun önlemleri alacak ve bunları uygulamak için gerekli tüm düzenlemeleri yapmakla sorumludur.

Peki, Türkiye bu sürece hazırlıklı mıdır? Bir ölçüde evet. Türkiye'de korunması gerekli alanlarla ilgili ciddi veriler bulunmakta (Önemli Kuş Alanları, Önemli Bitki Alanları vs.) ve devlet organlarıncı yürütülen doğa koruma yönetmelikleri ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin, Avrupa Birliği sürecinden referans alarak sürdürülmekte olan ve neredeyse tamamlanmış "Doğa Koruma Yasa Taslağı" bulunmaktadır. Ancak eksik olan, bu girişimleri uygulamaya koyacak görüş, politika ve zaman planıdır. Bu öylesine bir eksikliktir ki, tüm çalışmaları devre dışı bırakmaktadır.

Doğal alanları paraya çevirmek, diğer bir deyişle mevcut varlığımızı satarak kaynak üretmek, ilk bakışta çaresiz, doğru bir tercih gibi görünebilir. Ancak, doğal kaynakları satmak, organ satmak gibidir; organları eksilen bir beden nasıl sakat sayılıyorsa, ormanlarını, doğal alanlarını satan bir ülke de bir ölçüde sakat bırakılmış sayılır.

AB süreci işlesin ya da işlemez, doğa yok farz edilemez. Hepimizin hayalini kurduğu daimi bir zenginlik ve refaha, doğal değerleri tüketerek varabileceğimizi düşünmenin, gerçek bir yanılgı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Kastamonu Barosu'nun Bildirisi
ORMANLARIMIZI KORUYALIM, ÖNCE HÜKÜMETTEN!

Kamuoyunda 2/B düzenlemesi olarak bilinen Anayasamızda 3 maddelik değişiklik içeren 4841 sayılı yasa, Sayın Cumhurbaşkanınca 18.04.2003 tarihinde bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilmiştir. Bu iade kararından sonra hükümet kanadından kesin kararlık göstergeleri gelmiş ve "gerekirse referanduma dahi hazır olduklarını" başta sayın Başbakan ve sayın Çevre ve Orman Bakanı olmak üzere hükümetin birçok üyesi defalarca dile getirmişlerdir. (...)

dikkat çektiği yerlerden birçoğu (hemen hepsi) bilim ve fen yönünden orman niteliğini 31.12.1981 tarihinden sonra yitirmiş yerlerdir. Tasarı yasalaşmış olsa dahi şehirleşmiş orman alanlarının orman köylüsü dışındaki vatandaşlara satılması hukuken mümkün değildir. Ayrıca 25 milyar dolar (yaklaşık 35 katrilyon TL) gelir beklentisi de gerçekçi değildir. (...)

Bizce 4841 sayılı yasa tasansı ile ulaşılmak istenen asıl amaç "orman vasfını kaybetmiş arazilerin orman köylüsü dışındaki üçüncü şahıslara satışında 169 ve 170. maddelerin engel teşkil etmesi sonucunda fiili sorunu çözüme getirecek yasal zemin hazırlamak" değil , en önemli yerüstü zenginliğimiz olan ormanlarımızı, doymak bilmez küresel sermayenin emperyalist ve talancı zihniyetinin hizmetine sunmaktır.

Anayasanın 169. maddesinde yapılmak istenen değişiklikle ormanlarımız üzerinde devletin tekelinde olan hükümler hakkı, özel sektörde paylaşılmak istenmektedir. (...)

Sadece devletin hüküm ve tasarrufu altında olan ormanların işletilmesi devlet tarafından ve orman köylüsü eliyle yapılmaktadır. Amanejman ve diğer tüm üretim planları devlet tarafından, bilimsel esaslar uyarınca hazırlanmaktadır. Üretim planlamasıyla orman köylüsü için önemli bir kazanç kaynağı sağlanmakta ve ormanların sürekliliğini sürdürmesi, kendini yenilemesi ve gerektiği kadarının endüstriye kazandırılması, kar amacı gütmeksizin, kamu yararını gözetilerek, bilimsel esaslar çerçevesinde yapılmaktadır. Orman işletmeleri hiçbir zaman ciddi zararlar etmemekte, hazineye ek yük getirmemektedir. Hatta katkı sağlanmaktadır. Oysa yapılmak istenen düzenleme orman köylüsünü zora sokacak ve orman işletmelerini zarara uğratacak niteliktedir.

Anayasanın 169. maddesine "işletirilir" kelimesi eklenmek suretiyle yapılmak istenen değişiklikle kamusal yarar gömüyoruz.

Anayasanın 170. maddesinde yapılmak istenen değişiklik, topluma yansıtıldığının aksine orman köylüsünü koruma amaçlı değildir. (...)

Ayrıca orman köyü sınırları içinde kalan yerlerin satışında orman köylüsüne öncelik tanınacağı yönündeki değişiklik de düşündürücüdür. Yeterli parası olmayan orman köylüsü Köy sınırları içindeki toprak için arazi mafyası ile muhatap olmak zorunda kalacak ve sindirilecektir. Bu tür alanların orman köylüsüne ücretsiz olarak verilmesi Sosyal Devlet olmanın bir gereğidir. (meğer ki orman tahribatını bizzat köylü yapmamış olsun) Orman köylüsü dışındakilere satmak tasavvur dahi edilmemelidir.

Anayasa değişikliğinin gündeme gelmesiyle birlikte ülkemizin pek çok yerinde orman yangınları artmış, birçok turistlik yörede arazi işgalleri başlamıştır. Henüz yasa dahi çıkmadan herkesin bilgisinde olan bu yakma ve açma eylemlerinin önünün alınması başka türlü mümkün değildir. Nitekim yarı birçok yerde tanık ve mahalli birlikleri beyanlarıyla 1981 öncesi mevcut durumun ortaya çıktığı gündeme gelecektir.

Mevcut siyasal iktidar, devletin ormanlar üzerindeki hükümler hakkını, özel hukuktaki mülkiyet hakkı ile eşdeğer tutmaktadır. Özel veya tüzel kişi ve kurumlara orman arazisini tahsis etmek, kiralamak, sınırlı aynı hak kurmak ve hatta satmak ve devretmek konularında sınırsız bir yetkisi olduğu zannındadır. (...)

Mevcut Hükümet (Siyasal iktidar) sadece belirli bir süre kullanıcı olduğu " Devletin hükümler hakkı (iç egemenlik) hakkının" sınırlarını fazla zorlamaktadır. Konu, bir ferdin başka birine arazi satması kadar basite indirgenmek istenmektedir. (...)

Kastamonu Barosu olarak böyle hayati bir konuda yapılacak Anayasa değişikliği için toplumsal bir uzlaşma (consensus) gerektiği görüşündeyiz. Parlamentodaki sandalye sayısına göre ihtimal hesaplanırsa toplumsal yarar gömüyoruz. Uzun vadede yabancıların ormanlarımız üzerinde söz sahibi olmasına imkan verecek ve egemenliğimize yönelik ciddi tehlikeler içeren 4841 sayılı yasa tasansının artık rafa kalkması gerektiği görüşündeyiz. Gerek iktidar partisine, gerekse muhalefet partilerine mensup tüm milletvekillerimizi konuyu büyük önder Atatürk'ün ileri görüşlülüğü ile değerlendirmeye ve parasal değil ulusal çıkarlarımız lehine sağlıklı bir şekilde hareket etmeye davet ediyoruz.